ALEGEREA NEVROZEI

Problema la care raspunde alegerea nevrozei e urmatoarea: daca atat isteria cat si nevroza obsesionala au la baza conflicte oedipiene, atunci intrebarea de ce unele persoane se orienteaza spre isterie si altele spre nevroza obsesionala e pe deplin legitima. Aceasta intrebare e valabila si pentru tipuri de personalitate respectiv pentru tipul de personalitate isterica si cel de personalitate obsesionala. Detinem deja un raspuns: istericii folosesc ca mijloc de aparare fata de conflictele oedipiene refularea in timp ce obsesionalii folosesc regresia. De ce unele persoane apeleaza la refulare, iar altele la regresie? Ce provoaca apelul la regresie ca mijloc de aparare in fata conflictelor oedipiene? Cel mai important factor e fixatia la stadiul sadic-anal. Cu cat fixatia de acest tip e mai puternica cu atat regresia e mai probabila.

Care sunt factorii ce favorizeaza fixatia la stadiul sadic-anal?

- un prim factor e dupa Freud **de natura constitutionala**, care insa nu e un factor fatal;

constitutional inseamna un grad crescut de erogeneitate a zonei anale. Acest factor actioneaza intotdeauna impreuna cu factorii culturali care tin de relatiile intrafamiliale si mai ales de modul in care se face educatia sfincteriana. Dintre acesti factori educationali sau culturali doi sunt predispozanti la fixatie: pe de-o parte de satisfacerile exagerate a tendintelor sadic-anale, dar si de frustrarile exagerate. In general, se considera ca aceste doua atitudini excesive ale persoanelor care ingrijesc copiii predispun la fixatii. Se considera ca alternanta unor satisfaceri exagerate si a unor frustrari de acest tip favorizeaza fixatiile.

- al doilea factor important alaturi de fixatie, ce favorizeaza regresia, e **natura organizarii**

falice. Cu cat aceasta organizare e mai slaba, mai putin consolidata, cu atat ea va fi mai usor abandonata ceea ce favorizeaza regresia. Foarte important pentru subminarea pozitiei falice e de asemenea un factor cultural si anume reprimarea violenta a activitatilor erotice care caracterizeaza stadiul falic. Este ceea ce s-a intamplat cu omul cu sobolani care la varsta de 6 ani a primit o corectie violenta de la tatal sau datorita activitatilor autoerotice legate de stadiul falic.

- al treilea factor este **forta Eului**. Eul care apeleaza la regresie ca sa se apere de conflictele

oedipiene e un Eu puternic pe de-o parte, si slab pe de alta parte – puternic in sensul ca se poate impotrivi tendintelor instinctuale inca din aceasta faza, dar slab pentru ca metodele utilizate sunt complet imature.

In legatura cu regresia – observatie ce priveste si isteria:

1. *primul moment necesar pentru aparitia unei nevroze e o fixatie la un stadiu al dezvoltarii psiho-sexuale infantile, fie ca e vorba despre o fixatie la stadiul genital, fie ca e vorba despre o fixatie la stadiul sadic-anal;*
2. *al doilea moment este frustrarea in faza adulta care priveste satisfacerea afectiva si sexuala;*

3. *aceasta frustrare determina un al treilea moment care e regresia la punctul de fixatie din perioada infantila;*
4. *al patrulea moment e reactivarea conflictelor legate de sexualitatea infantila, conflicte care se rezolva prin simptome*.

Alte particularitati ale nevrozei obsesionale se refera la <u>mijloacele de aparare utilizate</u>: spre deosebire de isterie unde mijlocul de aparare principal e refularea, in nevroza obsesionala combaterea tendintelor legate de faza sadic-anala folosite ca mijloace de aparare, formatiuni reactionale: anularea, izolarea si suprainvestirea libidinala a lumii conceptelor. Folosirea izolarii permite ca in cazul nevrozei obsesionale tendintele agresive, uneori distrugatoare sa patrunda in constiinta, dar sa nu existe pericolul trecerii la actiune tocmai datorita izolarii care separa ideatia de motricitate.

Alta particularitate pentru obsesionali – <u>existenta unui Supra Eu extrem de sever</u>, sadic ceea ce se datoreaza interventiei regresiei asa incat Supra Eul obsesionalilor e un Supra Eu arhaic, extrem de crud.

Din punct de vedere al abordarii psihanalitice, <u>nevroza optima e isteria</u>. Nevroza obsesionala e mult mai dificil de abordat.

NEVROZA SI CONDITIA UMANA

Una din afirmatiile lui Freud contestate energic de anumiti antropologi a fost afirmatia despre universalitatea complexului Oedip. Dupa Freud a fi om, a trai in cultura inseamna sa treci prin complexul Oedip, sa invingi aceste tendinte naturale catre incest, depasirea lor lasand urme in inconstient, ceea ce in conditii determinate poate provoca nevroza. Daca intr-adevar complexul Oedip e o faza prin care trec toti oamenii, atunci toti oamenii sunt nevrotici potentiali sau actuali. Cum se deosebeste nevroticul potential de nevroticul in act?

Din punct de vedere psihanalitic diferenta e doar cantitativa, in sensul ca in timp ce la omul sanatos fixatiile la stadiile dezvoltarii psiho-sexuale infantile sunt minime neoferind baza pentru regresie si pentru simptome, la nevroticii in act ponderea fixatiilor infantile e majora asa incat chiar frustrari minime pot produce regresia la aceste puncte de fixatie cu reactivarea conflictelor infantile rezolvate prin simptome.

Pentru a folosi o metafora militara a lui Freud – la omul sanatos trupele dezvoltarii psiho-sexuale au lasat in urma putine trupe de ocupatie. Marea masa a armatei dezvoltarii psiho-sexuale a atins pozitiile genitalitatii adulte facandu-l pe individ apt de alte alegeri de obiecte (parteneri) decat parintii. Dimpotriva la nevroticul in act cea mai mare parte a acestor trupe ale dezvoltarii psiho-sexuale au ramas in urma in pozitia complexului Oedip astfel incat partea infima care a avansat spre genitalitatea adulta in fata celei mai mici frustrari revine la pozitiile consolidate din spate.

COMPLEXUL OEDIP IN LITERATURA

<u>Caracteristicile manifestarii complexului Oedip in planul literar</u>:

1. *invaluirea si atenuarea problematicii oedipiene in asa fel incat opera literara respectiva sa poata sa produca efectul catarhic pe care-l vizeaza. Orice opera literara care abordeaza problematica oedipiana, chiar daca e vorba despre o opera literara dintr-o etapa mai primitiva, va prezenta aceasta problematica oedipiana intr-un mod deghizat intr-o anumita masura. Ex: "Oedip Rege" de Sofocle – desi aici problematica oedipiana e pe deplin manifesta, totusi exista anumite deghizari. Principala forma de atenuare a problematicii oedipiene e atribuirea intentiilor incestuoase si paricide vointei zeilor si nu vointei personajului principal.*
2. *incifrarea istorica care e din ce in ce mai pronuntata pe masura ce gradul de dezvolatre culturala e mai avansat.*

Ex: "Hamlet" de Shakespeare – aceasta tragedie a dat nastere la extrem de multe comentarii datorita celebrei sovaieli hamletiene. Pentru a explica acest aspect au fost avansate mai multe ipoteze care pot fi grupate in trei categorii:

- **ipotezele subiective** – explica sovaiala hamletiana prin particularitati ale firii personajului. Goethe considera ca hipersensibilitatea il face incapabil pe Hamlet de actiune. Schlegel considera ca sovaiala hamletiana ar izvori din lasitatea naturii sale.
- **ipotezele obiective** – Hamlet e nehotarat, incapabil de actiune pentru ca sarcina sa de a-si razbuna tatal se loveste de obstacole de netrecut.
- **ipotezele spirituale** – Hamlet nu poate sa actioneze pentru ca simtul moral ii spune ca razbunarea naturala conform legii Talionului e imorala si ca el ar opta pentru o actiune care sa se incadreze intr-un cadru legal.

Interpretarea psihanalitica – porneste de la constatarea ca celebra sovaiala al lui Hamlet nu se manifesta decat intr-o singura privinta: Hamlet poate realiza orice actiune, poate fi oricat de crud si nemilos, insa nu poate sa-l pedepseasca pe unchiul sau care i-a ucis tatal si s-a casatorit cu mama sa, adica el nu poate sa indeplineasca misiunea pe care i-a incredintat-o spiritul tatalui sau. In alte circumstante Hamlet nu ezita sa-l ucida pe Polonius care-l spiona din spatele unei draperii si planuieste cu sange rece uciderea celor doi curteni pusi sa-l suprime pe Hamlet. Doar impotriva lui Claudius, unchiul sau, el nu e in stare sa se comporte cu sange rece si ura fireasca e inlocuita in acest caz prin autoreprosuri si prin tot felul de luminari. Acest comportament paradoxal al lui Hamlet e explicat psihanalitic ca fiind exprimarea unui conflict inconstient. Acest conflict inconstient e tocmai complexul Oedip, adica dorinta de a-si poseda mama si de a-si ucide tatal. Unchiul sau nu a facut decat sa transpuna in realitate fantasma inconstienta oedipiana a lui Hamlet. Ernes Jones – "Hamlet si Oedip" – " dubla dorinta inconstienta a lui Hamlet de a-si poseda mama si de a-si ucide tatal a fost realizata de unchiul sau. In ochii lumii moartea regelui si recasatorirea Gertrudei sunt doua evenimente separate, dar in fantasma lui Hamlet cele doua reprezentari au fost intotdeauna strans legate. Acum ele forteaza barierele refularii. Pentru a tine sub control aceste tendinte oedipiene Hamlet trebuie sa ierte si sa uite crimele lui Claudius." Hamlet nu ar putea sa se razbune pe unchiul sau fara sa se ucida pe sine insusi. Sovaiala = produsul unui conflict oedipian abia controlat, caracterul isteric al lui Hamlet manifestandu-se

si in alte circumstante. Ex: cazul repulsiei sexuale pe care o exprima Hamlet in convorbirea cu Ofelia. Deghizarea tendintelor oedipiene se realizeaza in aceasta opera literara prin intermediul deplasarii. Asa cum Oedip nu facea decat sa execute vointa zeilor, tot astfel in Hamlet dorintele oedipiene nu-i apartin personajului principal ci sunt atribuite unchiului sau, ceea ce atenueaza gravitatea delictelor oedipiene pentru ca in cazul lui Claudius e vorba de fraticid, iar incestul nu se mai realizeaza pentru ca Gertruda nu e mama, ci cumnata. Din datele biografice ale autorului reiese ca aceasta tragedie a fost scrisa dupa moartea tatalui sau fiind de presupus ca doliul i-a reactivat problemele oedipiene. Aceasta tragedie are structura unui vis pe care l-a facut Shakespeare in care se imbina elemente reale si fantasmatice. Ca in vis sau basm visatorul autor apare ca un print, fiul regelui. Ca in realitate tatal sau, regele a murit. Insa trecerea sa in nefiinta nu s-a produs natural ci a fost provocata prin otravire de catre un rival care dorea sa-i ocupe pozitia si sa-i ia femeia. Aceste aspecte imaginare trebuie atribuite lumii fantasmatice, infantile a autorului. Dorintele sale infantile sunt deplasate ca in vis asupra altcuiva, dar aceasta deplasare se face asupra unei rude ceea ce indica clar ca de fapt avem de-a face in Claudius cu Alter Egoul autorului.